

Be kell vallanom...

Alkotói válság

Be kell vallanom, éppen alkotói válságban vagyok... Nézek egy sci-fit, pontosabban egy sorozatot...¹ Takeshi Kovács, a mindenre elszánt bérgyilkos, a film főszereplője, éppen megbízója feleségével enyeleg. A nő teljesen oda van érte, kilátásba helyezi, hogy saját és végtelen számú klónjaival hatalmas erotikus élvezetben részesíti hősünket. Mindeközben a háttérben Erik Satie *Gnossienne No. 1* darabja hallatszik, bár alig felismerhetően.

Egy régi emlék jut eszembe. Egy csoport egyetemistával Bécsben voltunk. Meglátogattuk a képzőművészeti akadémiát, aztán több fiatal művész műtermét. Az egyikbe beléptünk, a művész megmutatta a munkáit, majd arról beszélt, hogy ő minden nap alkot (helyesebben elkészít) legalább x darabszámú művet. (Ha jól emlékszem, x=10.) A társaságban ott volt Erőss Pista barátom, aki csak annyit mondott erre: „Én úgy vagyok ezzel, hogy ha viszket, megvakarom...” Nagyon a fején találta a szöveget. Amolyan „székely bácsis” tömörséggel fogalmazta meg, hogy mi is az az „ihlet”, és mi a véleménye arról, ha valaki egy hivatalnok munkakötelességével dolgozik a művein, ha kell, ha nem. Sajnos az osztrák kolléga művein látszódtott is ez a kényszeredettség.

Ja, hogy miért is nézek sci-fi-sorozatokat ilyenkor, ebben az állapotban? Egyszerűen azért, mert inspirálnak. Mindig is érdekelt az idő, az időutazás, az idő szerkezete, a relatív idő. A zseniálisan jó műalkotásoknak nem a borzalmasan pocskék az ellentéte, hanem az unalmas. Ez igaz az összes műfajban, legyen szó képzőművészetről, zenéről, filmről, irodalomról, bármiről.

Micsoda gyönyörű paradoxon, hogy miközben az alkotói válságomról írok, épp ihletettségemben az írásbeli alkotás állapotában vagyok. De ez most más, mert képzőművészként vagyok alkotói válságban, nem az írásban. Szabadversszerűen, laza összefüggésben álló mondatokat rajzolok belülről laptopom képernyőjére. Majd az olvasó társalkotóként összefűzi és értelmezi (közben dörzsölöm a tenyeremet, hiszen én csak fél munkát végzek, a munka másik felét az olvasóra bízom). Ha nincs az az Eric Satie-zongoradarab a film alatt, talán el sem kezdtem

volna írni. Olyan volt, mint amikor kihúzzák az ember alól az széket, kibillentett a komfortzónámból. Ráirányította a figyelmemet arra, hogy attól még, hogy alkotói válságban vagyok, írásban megfogalmazhatom a gondolataimat.

Az átlátszó síkfelületek egymás mellettsége a rágravírozott ábrákkal összességében kibővített téri élményt eredményez. De ezen már túl vagyok. Egy sor művem így készült el, itt az ideje, hogy továbblépjek. A karcolatoknál, gravírozott ábráknál már nem elég, hogy egyenként is, egymás mellett megsokszorozva is perspektivikus tér-élményt nyújtsanak. Most már az idő múlásának sűrített lenyomatát is meg akarom jeleníteni. Na, ez az, most már tudom, mitől vagyok alkotói válságban, irány a munka!

Alkoss szabadon! No, de mit? Valóítsd meg a ... a mindent! ... Az éppen olyan, mint a semmi! A plusz végtelen és a mínusz végtelen közt ugyanolyan végtelen számú számok vannak, mint a nulla és az egy közt. Hubble-teleszkóppal fogd be a világmindenség legkisebb szegletét, és még ott is világok végtelen óceánja tárul eléd.

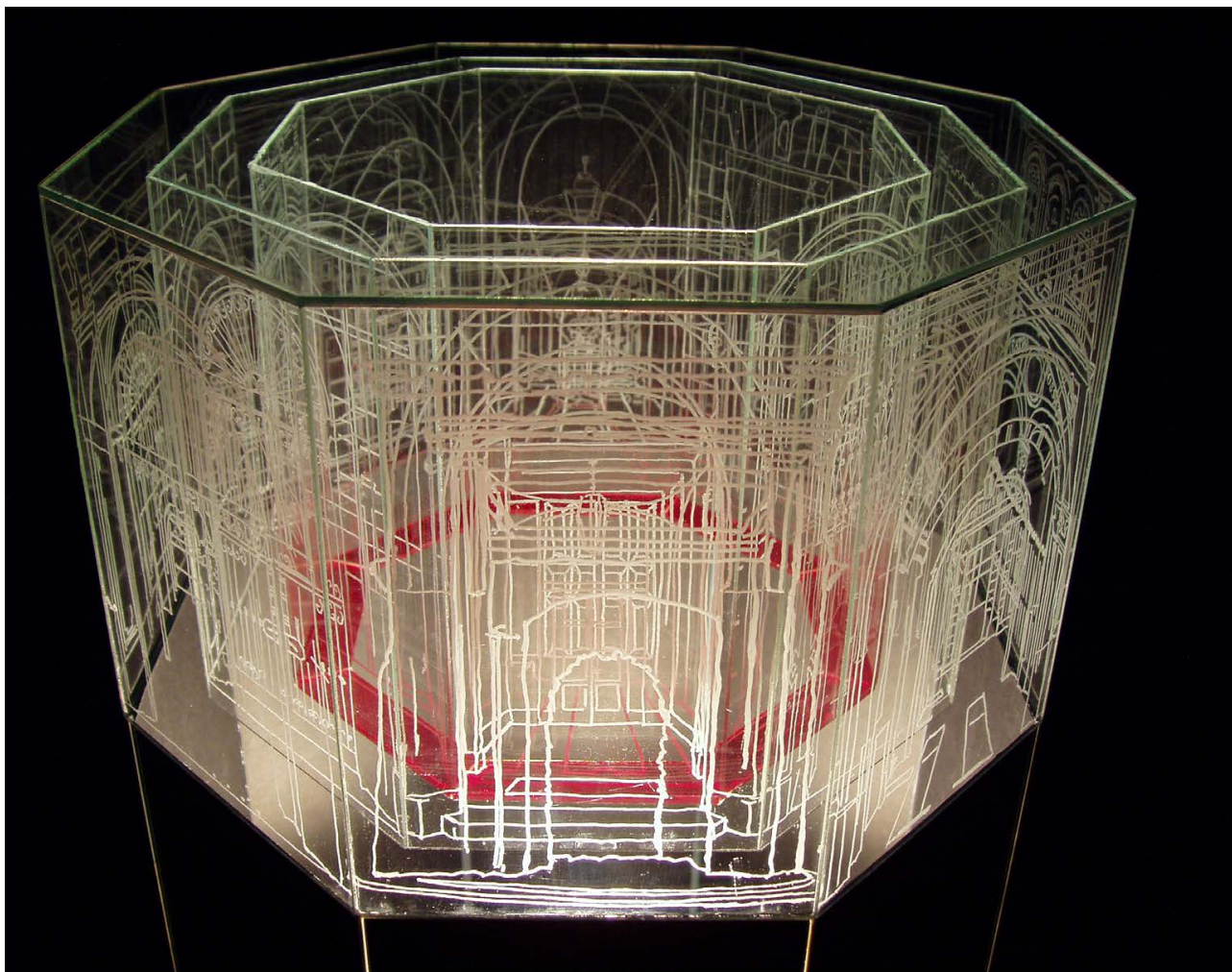
Alkoss szabadon! Takeshi Kovács miért nem segít ilyenkor? Fiatalabb korban szobrászati ötleteim zömét megvalósítottam. Nem az a baj, hogy ne volna ötletem. Mostanában azzal van bajom, hogy sokkal erősebben szelektáltak az ötleteim közt.

A hajó kikötött a Mediterráneum egyik kikötőjében. Gyönyörűen süt a nap, de a tenger felől érkező szellő kellemesen hűsen tartja a levegőt. A kapitány, miután kikötött, és a megfáradt legénységet szélnek eresztette, épp a humán erőforrás feltöltésén fáradozik. Meglát egy kinézetre jó erőben lévő embert a parton. Megszólítja, majd felajánlja, hogy némi anyagiakért cserébe meg kellene szabadítani a hajót romlandó rakományától. Felkérésére a klosár csak ennyit felel: „Köszönöm a megtisztelő lehetőséget, de ma már ettem.”

Minket, művészeket mi motivál abban, hogy műtárgyat hozzunk létre? Az már régen rossz, ha ezen múlik a napi betevőnk. Szegény, koplaló Vincent teli hassal tudott volna festeni? Ha csak egy töredékét megkapta volna képei későbbi értékének, ki tudja?

ZIELINSKI Tibor:
Roncs a 60-as fogadónál, kísérleti fotó
A művész jóvoltából
↓

ZIELINSKI Tibor:
Kapuk, 2014,
 üvegszobor, Milánó
 A művész jóvoltából
 →

Antony Gormley megrendelőjével tárgyal művei szállításának és elhelyezésének részleteiről. Műveinek még a csomagolása is több ezer angol fontba kerül. Remélem, nem árulok el szigorúan védett titkot azzal, amiről a következőkben írok. Barátom, B. B. elmesélte, hogy volt olyan műve, amely a vázlatos ötlettől a végleges kivitelezésig az ő munkája volt. Akkoriban havi fizetésért, szerződéssel, Antony asszisztenseként a mester műtermében dolgozott. Így a többivel együtt az előbb említett műalkotása is Antony Gormley neve alatt van jegyezve korunk művészettörténetében. Lehet, hogy írásom tárgya éppen az a műalkotás, mely a *Mesterdetektív* című filmben² Jude Low és Michael Caine alakításának a háttérében megjelent.

A művészi ihlet egyszerre van is, meg nincs is, mint Schrödinger macskája Maslow-piramisában.

Amíg Antony jóllakottan önmegvalósít, és már semmit nem tesz érte, addig B. B. kognitív képességei áruba bocsátásával kielégíti alapvető szükségleteit. Hol az ihlet? Ki az alkotó? Nem alkalmazta volna Antony B. B.-t, ha nem

lenne kimagaslóan tehetséges, és B. B. sem csak a havi fizetéséért választotta Antony műhelyét.

Antony a londoni Tate-ben lévő műalkotásában szabályosan „kiette” a szobrot a szabályos rendben felépített kenyérkupacból. A szobor maga egy emberi forma, az a negatív tér, ami hiányzik a kenyérkupacokból. Mondhatom, megette már a kenyere javát!

Publikációs kényszerben vagyok. Covid-járvány van, önálló kiállításom először novemberben, majd áprilisban maradt el. Mikor alkot a művész? Amikor éppen hegeszti az acélt, festi a vásznat, gépeli a szöveget, vagy leírja a hangjegyeket? (Vagy vágja, ragasztja, gravírozza az üveget? – nálam ezek a gyakoribbak.)

Nem. Akkor már csak kivitelez. Leginkább az alkotói válságban alkot az alkotó. A legtisztább, legtökéletesebb művek az alkotó gondolataiban vannak.

Itt és most – csak egy életem van. A „máskor és a más-hol” vonzó perspektívája kalandra invitál.

Egy filmsorozat véget ért, kezdődik a másik.

1 *Valós halál* (Altered Carbon), 2018, alkotók: Laeta Kalogridis, Richard Morgan. <https://habitatio.epitesz.bme.hu>
 2 Rendezte Kenneth Branagh, írta Harold Pinter forgatókönyve alapján Anthony Shaffer, 2007.

